SPIS TREŚCI / CONTENTS

Ksiądz Wacław ZIENKOWSKI – biografia w j. polskim.....

Father Vaclaus ZIENKOWSKI – biography in English

..1

Ksiądz Wacław ZIENKOWSKI – biografia w j. polskim

dzięki uprzejmości p. Olgi Budzyńskiej

NASZA HISTORIA

Wacław Zienkowski (1885 – 1940)

Dziekan i proboszcz rawski: maj 1932 – czerwiec 1940

Ks. Wactaw Zienkowski. Repr. z portretowego zdjęcia znajdującego się na plebanti

Wacław Zienkowski urodził sie w Warszawie 8 lipca 1885 roku. Syn Stefana Wincentego Zienkowskiego, bibliotekarza i Józefy z Kosińskich Ksiadz Zienkowski przybył do Rawy z Lubochni, w maju 1932 roku i objal stanowisko proboszcza i dziekana rawskiego po przeniesionym do Domaniewic księdzu Władysławie Laskowskim, Był człowiekiem niezwykie skromacm i pobożnym ... zawsze pomagał biednym vodzinow, glodnym dzieciom, a sam cho-

Ks. Wactaw Zienkowski. Muzeum Ziemi Rawskiej

dził w obszarpanej sutannie...*. W Księdze Wizytacji, która nie zachowała się do obecnego czasu, ale z której mógł jeszcze korzystać ks. Zbigniew Przerwa zapisano: od objęcia parafii przez ks. Zienkowskiego wszystkie księgi prowadzone są wzorowo, niedawno odnowiono kościoł icewnątrz, przeprowadzono instalację elektryczną, położono 150 m² pośadzki terakotowej, odnowiono wewnątrz plebanię, założono sad owocowy, owaz zakupiono nowe sprzęty kościelne. Wizytacja parafii odbyła się w 1935 roku przez ks. kard. A. Kakowskiego z okazji Kongresu Eucharystycznego, który odbywał się w Rawie. Wspaniale przygotowane uroczystości dały doskonałe świadcewo miejscowemu proboszczowi, który dbał także o dobra duchowe swoich parafian. W dowód zasług został odznaczony przywilejem noszenia rokiety i mantoletu. Rawa była jego ostatnią parafią. Pozostawił po sobie jak najlepszą pamięć i pochwały wizytatorów oraz do dziś żyjących parafian.

Pracując jeszcze w Labochni ksiądz zaopiekował się wdową z trójką małych dzieci, rodziną Kaczmarków. Ta rodzina przeniosła się wraz z księdzem do Rawy. Starsi bracia pracowali jako kościelni. Stanisław Kaczmarek, najmłodszy z braci pamięta z opowiadan, że mówiono o niezwyklej pobożności Wacława Zlenkowskiego już od dziecka, bawił się np. w spowiedź, kiedy jego brat, który został zesztą zakonnikiem u paulinów, w tym czasie biegał z rówieśnikami. Zachowało się kilka zdjęc z pielgrzymek na Jasną Górę, na jednym, oprócz księdza, jest widocz-

^{**} Akt chrzur ar 1347 z roku 1885 w parafii Wszystkich Świętych w Warszawie,

Siedem wieków szkolnictwa w Rawie Mazowieckiej, pod. red. Eugeniusza Walczuka, Łódź 2007, k. 150.

Z. Przerwa, op. cit. s. 32-33.

ny także jego brat Dominik. Stanisław Kaczmarek pamięta także, że podczas pobytu na Jasnej Górze odbijano swoje dłonie – jeżeli dłoń odbiła się wyraźnie, to znaczyło, że ta osoba odwiedzi jeszcze raz Częstochowę. Dłoń ks. Zienkowskiego odbiła się mało wyrażnie, jakby w części – nie bardzo wiedziano jak to interpretawać. Jak się potem okazało, ksiądz przejeżdzał przez Częstochowę w drodze do obozu.

W 1938 roku, kiedy proboszczem rawskim był ks. Waciaw Zienkowski, oberny kościół filialny, wcześniejszy kościół i klasztor należący do augustianow, przekazano ojcom pasjonistom. Ks. Kardynał Aleksander Kakowski ochłał go w posiadanie oo, pasjonistom 23 października 1937 roku. 9 stycznia 1938 roku przybyła skromna na razie grupka Ojcow Pasjonistow z Ojcem Prowincjalem na czele.

O godzinie 3 po potudniu synowie św. Pawta od Krzyża w liczbie 3 ojców i jeden braciszek powitani zostali tradycyjnie chłebem i solą przez ks.
dziekana i proboszcza rawskiego, Wacława Zienkowskiego przy licznym
współudziałe miejscowego i dekanalnego duchowieństwa, ojców Kapucynów z Nowego Miasta, przedstawicieli władzy i obywatelstwa oraz licznych
mieszkańców miasta i wiosek⁴¹.

W czasie okupacji ks. Zienkowski był prawdopodobnie związany z działalnością AK. Brał udział w tajnym nauczaniu, pomagał w ucieczce więźniów z obozu jenieckiego²², który Niemcy założyli w 1939 roku w rawskim parku.

Stanisław Kaczmarek wspominał, że księdza aresztowano kiedy przechodził z kościoła do domu w którym mieszkał (w skrzydle rynku naprzeciwko kościoła) po wysiedleniu z plebanii, zajętej przez Niemców. Na wysokości ratusza, koło stojącej pośrodku skweru studni, zatrzymano go Fjuz nie powrócił^{ta}.

Na początku 1940 roku jedna z parafianck (E.K.) złożyła na księdza i jego najbliższych współpracowników donos do burmistrza Rawy, Niemca Jakischa, który to zbagatelizował. Dopiero jej ponowne pismo złożone w lipeu 1940 r. spowodowało powiadomicuń lomaszowskiego gestapo i aresztowanie ks. Zienkowskiego wraz z około 20 jego parafianami.

Po prawie miesięcznym śledztwie, na słynnym Zapiecku w Tomaszowie Mazowieckim, wystano księdza do obozu w Sachsenhausen gdzie zmarł.

Gdy w styczniu 1945 roku sowieci weszli do Rawy Mazowieckiej, funkcjonariusze NKWD odnałczki w archiwach gestapo donos tej kobiety, aresztowali ją i wywieżli w niezwanym kierunku^{ti}. Ksiądz przybył do Sachsenhausen 17 lipca 1940 roku i dostał numer obozowy 28236⁴⁶.

Zmarl w obozie 5 sierpnia 1940 roku, a wiec nie przebywał tam nawet miesiaca.

Wywład ze Stanisławyce K a zmarkiem, op. cit.

⁴¹ S. Zgromadzenie Oto Pakienistów w Rawie Mazowieckiej, "Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie", nr 2, 1935. s. in.

Siedem wicken zakoknietwa w Rawie Mazowieckiej, op. cit., s. 164, 342.

Wywad zo Stanisławem Kaczmarkiem, op. cit.

Eugeniusz Wawrzeniak, Z dziejów rawskiego podziemia, Warszawa 1994, s. 30.

^{*} Informacja z oloczu Sachsenhausen, karta I.

NASZA HISTORIA

Co było przyczyną śmierci dziś trudno ustalić, z pewnością nie to, co podaje oficjalny dokument¹⁶, księdza podobno zabito pałkami. Czy tak było, nie wiadomo, jest to jednak bardzo prawdopodobne, ponieważ w obozach stosowano takie praktyki. Dr Kazimierz Hatgas, nr oświęcimski 5670, opowiadat nam jak pewnego razu przez okno klozetu 12 bloku patrzał na plae kompanii kurnej 13 bloku. Widział esesmanów i kapów, którzy z grupą 15 więżniow przeznaczonych na śmierć, jako odwet za ucieczkę jednego z więżniow weszli na podwórze karniaka. Ustawiono ich w dwuszeregu i zabijano po kolei przez bicie żelaznymi rurkami po głowie i karku, oraz deptanie ktatki piersiowej i brzucha⁴⁷. Być może podobnie zginął ksiądz Zienkowski.

Podczas II wojny, w czasie okupacji mówiło się, że Żydzi żyją w obozie 2 dni, księża 2 tygodnie a pozostali 2 miesiące. Pani Anna Siwińska zd. Wiśniewska, będąc w roku 1940 dziewczynką wspomina swoją spowiedz u ks. Zienkowskiego – powiedziała mu, że bardzo nie lubi Niemców i jak widzi jakiegoś, to sobie myśli "żebyś zdechł", na to ksiądz – dziecko, tak nie można, to nie po chrześcijańsku, jak już musisz źle mu życzyć, to odmawiaj Wieczny odpoczynek racz mu dać Panie⁴⁸.

Był to proboszcz, który cieszył się wielkim szacunkiem parafian i do dzisiaj, przez starszych z nich jest pamiętany.

Pielgrzymka do Częstociowy, od lewej stoją w środku, ks. Waciaw Zienkowski, obok jego brat, pauliu, o Doninik, 1984. Fot. Archiwum K. Jeziorskiej

NASZA HISTORIA

Kólko różańcowe, siedzą od lewej, 3-ci ks. wikary Kazimierz Siwek, 4-ty ks. Wacław Zienkowski, 1932. Archiwum Muzeum Ziemi Rawskiej 2100

in 22, 19619 Drawlenbury

Oraniesburg, 28 83,2613

Auskunft zu einem ehemaligen Hältling des KZ Sachsenhausen

ZUR PERSON:

Tartilensame Zierkowski Vomernen: Wactele Geburtsdatum: 08.07.1885 Nationalist: Pole ZUR HAFTZEIT IM KZ SAGMSENHAUSEN.

Haffingsnummer: 28236 Haffingsblock: Quarantarie

Melang Zigang am: 17.07.1940 ANSABEN ZUR GOELLE:

ANSIBER ZOTGELLE:
Covernat Sorte No.
Indiaton Korakessoronikas Consunkasen
PROVENENZ DES CONSUNALS:
Associates Statistics in No. 2 - 1 - Meshau
1367/1/196, BL 207

Przyjęcie do obozu, 1940, Dokument z Archiwum Obozu Sachsenhausen

Oremerburg, 28:03:2011

Auskunft zu einem ehemeligen Häftling des KZ Sachsenhausen

* 19n, Konson statemen

delanar konsamorisk Weens 85

ZUR PERSON: ZUR PENSON: Familiename: Zurkowski Vonamen: Wadisw Gelaufsdahm: (8:07.1885 Nationalist: Prin ZUR HAFTZEIT IM KZ SACHSENHAUSEN: ZUR MAPTZEIT IM KZ SACHSENHAUSEN: Haltingsrummer: 28236 Haltingstook: 59 Haltings Abgeopheret er: 55 56.1949 ANGAIGEN ZUR GWELLE: Guelleratt Verlanderungerreidung Freiefungsreichern: 65.06.1940 Indibuten: (Konzentationslager Sachsenhausen) PROVENMEREZ DES ORIGINALS: 558-Anchie, Massica FSB-Archiv, Moskau N-19002/Yorn 95, SL 223 ZWF Z. QUELLE:

- Resmissoolehologo Palala Pod Median Share and Share Qualiterari Verbinderungsmelbung ptatilings - Gellt- und Effattenverwaßer) PROVEMENZ DES ORIGINALS DER 2. ÖVELLE: FSB-Archi, Moskau N-18090/Tors 96 05.567 Someyn

ZUR PERSON:
Forellamane Zienkowski
Varuamet: Waclaw
Gebunkstein: 03.07. 1885
Konfession: katholisch
Gebunkstein: Rassolau
Wehnort Rassolau
Wehnort Rassolau
Berst. Gesticher
ZUR MATZEUT W KZ SACHSENHAUSEN:
Slerboott Gestienbrun de Lager Sachsenhausen. Slarbout Oranierbury in Lagie Sachsenhausen Slarbout Oranierbury in Lagie Sachsenhausen Slarboutsen: 05.08.1940 ANGAREN ZUTE QUIELLE: Quellenart Slarboursetbuch Endelungsetbury, 07.08.1940 Institution: Standesart Chambeurg

PROVENIENZ DES ONIGUNALS: Standenand Cranienburg Standenand Oranienburg, Nr. 3445(1540, I) l'és

or dat Colomentageung Schreen's Contigs Projections authorises on the Continue of Continues of C

Zgon ks. Wacława Zienkowskiego w obozie, 1940, Dokument z Archiwum Obozu Sachsenhausen

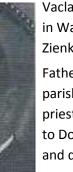
Father Vaclaus ZIENKOWSKI – biography in English

Thanks to Ms Olga Budzyńska kindness

Vaclaus Zienkowski (1885 – 1940)

Rawa dean and parish priest: May 1932 – June 1940

Source: "Our History", pages 51-56

Father Vaclaus Zienkowski Copy of a portrait image in the Rawa rectory

Vaclaus Zienkowski was born on 8th July 1885 in Warsaw. He was the son of Stephen Vincent Zienkowski, librarian, and Josepha nee Kosińska¹.

Father Zienkowski arrived in Rawa from Lubonia parish in May 1932 and after former parish priest, Fr Władysław Laskowski, was moved to Domaniewo, took the post of parish priest and dean of Rawa deanery.

He was a very modest and pious man. ...always supported poor families, hungry children, and wore himself a torn cassock...² In parish Visit Book that did not survive to our times, but which was seen and used by Fr Zbigniew Przerwa, there was a note: from the time Fr Zienkowski took the parish all books were kept

Father Vaclaus Zienkowski Rawa county museum

and updated in an exemplary state, the church interior was renovated, electrical installation was installed, 150 m² of terracotta floor was laid out, the interior of rectory was redone, a fruit orchard was planted and new church equipment was purchased. During Eucharistic congress, that took place in Rawa, the parish was inspected in 1935 by card. A. Kakowski. Wonderfully prepared ceremonies gave excellent testimony to the local parish priest's ministry and his efforts to improve spiritual life of his parishioners. His efforts were noted and he was awarded the privilege of wearing rochet and mantelletta. Rawa was his last parish. He left behind excellent memories and eulogies from inspectors and still living parishioners³.

When working in Lubochnia he took care of a widow with three little children, Kaczmarek family. They moved with the priest to Rawa. The older brothers worked as sacrists. Stanislaus Kaczmarek, the youngest of them, remembers stories about an unusual piety of Vaclaus Zienkowski that started in his childhood when he had played going to confession while his older brother was running with peers. Accidentally this Vaclaus' older brother became later a Saint Paul the First Hermit monk. Few pictures remain from Jasna Góra pilgrimages: on of them, apart from the priest, his brother Dominic can be seen. Stanislaus Kaczmarek also recalls the during Jasna Góra trip the pilgrims were playing leaving traces of their hands on the wall. The distinct trace was interpreted as the sign that the person would return to Częstochowa in future. Fr. Zienkowski's hand trace was somewhat partially blurred — nobody knew how to interpret that. As it happened Fr Zienkowski only once more went through Częstochowa — on his way to the concentration camp⁴.

In 1938 when Fr Vaclaus Zienkowski was Rawa parish priest a church and monastery formerly belonging to Augustinians' Fathers, presently parish filial church, were passed to Passionists' Fathers. Card. Alexander Kakowski gave it Passionists' fathers on 23rd of October 1937. On 9th of January 1938 initially a modest group of Passionists arrived with the Provincial as its head.

At 3pm in the afternoon st Paul of the Cross sons – 3 fathers and one brother – were welcomed traditionally with bread and salt by the Rawa dean and parish priest, Vaclaus Zienkowski, with strong participation

¹ Baptism certificate n° 1347 from 1885 is kept in All Saints parish in Warsaw

² Seven centuries of education in Rawa Mazowiecka, editor Eugene Walczak, Łódź, 2007, p. 156

³ Z. Przerwa, op. cit, p. 32-33

⁴ Interview with Stanislaus Kaczmarek, op. cit.

of local and deanery priests, Capuchin Friars from Nowe Miasto, authorities' and citizens' representatives and many town and local villages' residents⁵.

During German occupation of Poland Fr Zienkowski was probably associated with Polish resistance Home Army AK. Participated in secret education, helped prisoners to escape from a POW camp⁶ that Germans set p in 1939 in Rawa public park.

Stanislaus Kaczmarek recalled that Fr Zienkowski was arrested when walking from the church to the house he was staying in (at the market square opposite the church) after being ejected by the Germans from rectory. He was stopped by the town hall, near the centrally placed well and never came back⁷.

In the beginning of 1940 one of the women parishioners (E. K.) denounced the priest and his closest collaborators to the German mayor of Rawa, Mr Jakisch, who however downplayed it. But another denunciation submitted in July 1940 was not ignored and Tomaszów Gestapo was notified and resulted in Fr Tomaszewski and c. 20 of his parishioners' arrest.

After a month long investigation in an infamous Zapiecek prison in Tomaszów Mazowiecki the priest was transported to Sachsenhausen concentration camp where he perished.

When in January 1945 Russians – Soviets – arrived in Rawa Mazowiecka infamous NKVD functionaries found in Gestapo archives the denunciation letter send by the aforementioned woman. She was arrested and taken out in an unknown direction⁸. The priest arrived in Sachsenhausen on 17th of July 1940 and got 28236 prisoner number⁹.

He perished in the camp on 5th of August 1940, so he had not survived even a month.

The cause of death is even today difficult to ascertain. It was certainly different from official cause stated in German certificate¹⁰. The priest was apparently beaten to death with buttons. Whether it happened like this is unknown, though very probable for such methods were in use in the camps. *Dr Casimir Hałgas, Auschwitz prisoner nº 5670 was telling that one time he was looking through the window of the toilet of hut nº 12 onto the 13th hut penal unit's square. He saw SS men and camp's capos, together with 15 prisoners who were sentenced to die in reprisal for some prisoner escape. The prisoners were lined up in two rows and they were murdered, one by one, by blows from a steal pipes to the heads and necks and then crashing the rib cages and abdomens¹¹. Fr Zienkowski could have perished in the similar manner.*

During II World War and German occupation the saying went that Jews survived 2 days in the camp, priests and religious 2 weeks and the rest 2 months. Ms Anne Słowińska nee Wiśniewska who was a girl in 1940 recalls her confession with Fr Zienkiewicz – she told him that she did like Germans and when she saw one she wished them immediate death. The priest was to reply: "Oh child, you should not be doing this, it is not Christian, but if you really want to wish him ill please pray Eternal rest grant unto him, o Lord!" 12

He was the priest who was held in high esteem by his parishioners and even today is warmly remembered by the oldest of them.

11 February 2014

⁵ Passionists Fathers congregation in Rawa Mazowiecka: "Warsaw Archdiocese News", n° 2, 1938, p. 96

⁶ Seven centuries of education in Rawa Mazowiecka, op. cit., p. 164, 342

⁷ Interview with Stanislaus Kaczmarek, op. cit.

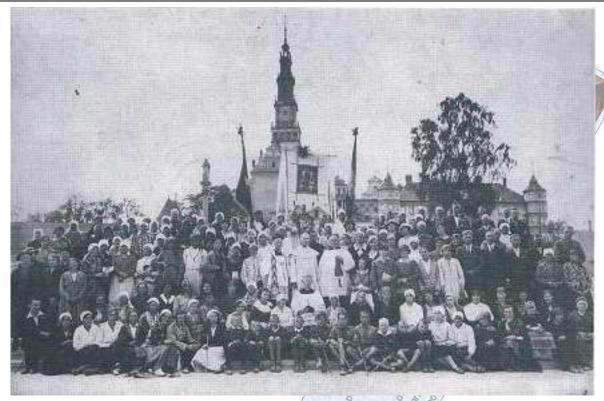
⁸ Eugene Warzyniak, History of Rawa Resistance, Warsaw 1994, p. 30

⁹ Sachsenhausen camp entry register, note n° 1

¹⁰ Sachsenhausen camp death register, note n° 2

¹¹ Dr Casimir Hałgas memoirs

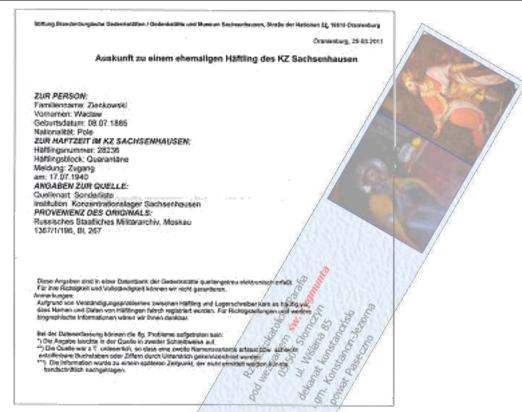
¹² Ms Anne Słowińska recollections

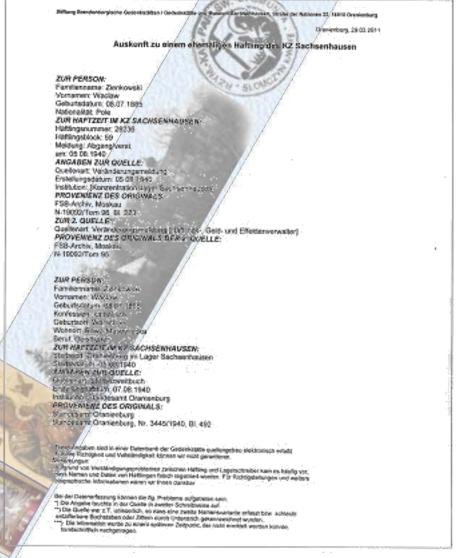
Częstochowa pilgrimage, from left standing in the middle, Fr Vaclaus Zienkowski, his brother, Pauline Father Dominic by his side, 1934, source: K. Jeziorska archive

Rosary circle, sitting from left, 3rd - vicar Casimir Siwek, 4th – Fr Vaclaus Zienkowski, 1932, source: Rawa Country Museum archives

Admission to camp record, 1940, source: Sachsenhausen camp archive

Fr Vaclaus Zienkowski death record, 1940, source: Sachsenhausen camp archive